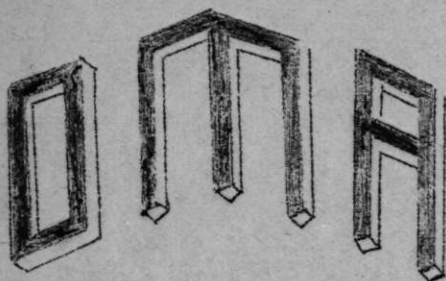

ÕÕÕ : 8.

Tartu Realkooli
Õppurite Ühingu
häälekandja.

3. aastakäik
Joulukuul 1922.

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGI

Tartu Realkooli Õppurite
Ühingu häälekandja.

III aastakäik.

N° 8.

Joulukuul 1922.

N° 8.

SP. 5390

ENSV
 Riiklik Avalik
 Raamatukogu

SISU.

Noorte pohmelus.	A. R.
Üks öine lugu	Ad. K.
Neli luuletust	A. R.
* *	A. R.
* *	V. V.
Jaaniöö	A. Siskar.
Atomjõu kasutamine	A. R.
Õhtu	
Khronika	
J. R. Õ. Ühingu tegevus avaranne	
	1922a. I. p. K. L.
„Loit“	A. K.

Handwritten text, possibly a title or header, appearing upside down or mirrored.

876

Handwritten text, possibly a date or identifier, appearing upside down.

876

Handwritten text, possibly a date or identifier, appearing upside down.

Handwritten text, possibly a list or series of numbers, appearing upside down.

Handwritten text, possibly a list or series of numbers, appearing upside down.

Handwritten text, possibly a list or series of numbers, appearing upside down.

Handwritten text, possibly a list or series of numbers, appearing upside down.

Noorte põhmelus.

Kas oleme nii armetud aadetes ja sihtes, et sellest räägivad juba isegi noorte agaramad eestvedajad? Ei tahaks uskuda, et meie noored kõik alla poole kultuuri on vajunud, olles seltskonna tujude mängukannid. Muidugi oleme vastuvõtlikumad igale ja imeme endisse ümbruse sãpi rohkem kui raudsed ja õpetatud vanakesed, kuid süski põisib meis veel kui mitte, muud siis rohkemat punelust. Ei ole lämbunud nooruse otskohesus; on traagikat ja ei pane sellele piiri vist ka V kongressi tagajärjed, küügnud suuremat sõnakõlinal ja ajalehte sisu rikkust kaasa tooksid.

Meil on sihte ja püüdeid võib olla palju rohkem ja kauemale ulatavamaid kui neil, kes vöörki räägivad. Tahaksin öieti teada, kui raugeli on jõudnud nende ühine mis vöormulite sõnad, kes räägivad meie pahedest ja aadete rehoudest nii suure suuga; ehk milleni on rajatud need sihid, mida korda saadavad tulised sõnamehed, kelle käes ainnuke õigus ja kes ise kombelse müödupuud. Ei midagi, nemad lohkavad samuti pahede ringis ja ajavad väänkaste, mis palju paksima kestaga kattunud ning haavamisel kogu ümbruse oma „tervekstegeva“ mahlaga üle ujutavad.

Bi ilista ju noori ega tee etteheiteid vanadele, teavad nad kõik ise väga hästi, sellele kuhugi koht jääb ja missuguseid eetilisi või esteetilisi vorme nad rehas-tavad. Kuid üks on, ja nimelt, et noored olgugi ümbruse tujuude produktid enam kui teised ei rehasa ise veel voo-ruse vastasust.

Noored ei räägi mitte üksi siis, kui midagi cita-reat ja karineerivat ütelda, nagu seda armastavad ja os-kavad hästi osavalt korra saata erakonna sõnavõtjad.

Noori ei valda see inimlik laiskus ja mõtte-tuimus, millele vellevad traditsioonid, pehme perekonna pesa ja kaasakäiv erakondlik põhimõttelisus. Noortel on probleeme ja sihte. Neis ei ole üksi kõmmet rüüta ja karvata, neis on tung põletada seda kasvatatavat ribedustunnet, mille-ga hooeldakse moraalsuse tähe all. Noorte erilisus ei ole piiratud minimeeru ahvi täpsusega, mille piirid jook-sevad ainult roobastes. Neid ei seo ajaloolised pentsused niisugusel määral, mida on kirjutatud otsi ette kogunud vanadele.

Ei, noorus ei ole lage aadetest, tal on lõpmata tagavara esteetilisi ja eetilisi püüdeid: on tung arenda-da ja harida end. Tal on ka nõtkust haridust ja risen-davat tungi püüda sinna poole, põlata kõike, mis eba-

kuinas ja pögenada jõhkrast isinlistest huvidest. Noorus
tõnab ühe põhjust. Noore vaim on täis idealismi!
Mitte noorte hingel ei kanna jääaeg (Uudismaa IV ask.),
vaid neil, kes opositsioonis, kes kinni materiaalsest maa-
de küljes, kelle siht määrada kõne, mis mitte nende
vaadetega kokkukõlas ei ole.

Noored inka edasi, veel rohkem müüki nende teravate
ninaid, et nad veel enam jõuaksid! Meie ei jää seis-
ma sihtide varju et karta sääl oma ligude kehjust. Meie
sihid, kasu nad ripuvad kas või õhus, kuid me teame
inimagi, et see kõne on puhas vabadest elarvavimestest, on
inimlikum, mis lapseda vaimustavat idealismi ei muretsa
nii sõnakorrutavalt järje kinnuda neile, kes püüavad
kuukata meie valusi, kellele võorad meie sihid ja es-
märgid, ehk kellele nooruse vaimustus tulevaseme pinda on
jätnud. Kull lõhmine (Uudismaa IV) endist samuti kinnaste
kui needri, kes nii kauget; kuid mis päälkõlba see
on isiasi. Meie temperament, meie nekastus ei maktsi
elkõiate vormi mitte inimagi, see on jü selge.

A. R.

Üks öine lugu.

A. R.

Olen inka sageli pidanud mõtlema seda lugu. Olen imes-

taudisid, veel üksi üks kummalisem pidand. Suugu
oli nii:

Sagarden olime jõudnud raba-äärsele külla. Polnud
see küllagi küla, õigemini paar taluühti, needki kuulest
labilast. Mõned kõrvalhooned ära põlud. Maa granaat-
test ainsline nagu sigade songit. Siarisid olid ammugi
kukugi lüüd või tapet ja mädanenud.

Jäime sellesse külla peatama. Karauulid annime
raba kaha mäe-künnale. Oodime ööd ja vaenlast. Öö
tõi viinne ja pime miljoni hõrisva lüüga. Vaenlast
ei tulnud.

Hommikul kuulsin kogu küla ümbruse läbi,
igavast vaimlase ootuser. Läks hommik ilma ta tule-
mata ja mitugi päeva.

Tähtisid päevad ringi sügis nukkusest. Vaatlesin
end karvast ja kasimata ning tundsin enese säätsse
küla elamiseks. Mõtlin sageli kodo. Sügispäine
kuldaz mo kullaga ja nukkusega. Nii läks kaks
nädalat.

Sis ühel ööl läbi une kuulsin jüsse paunuvat.
Kargasin unest.

Tähtsin alamõõitseri oma asetäitjaks ja ruttas-
sin ühpostiole sündmust vaatama.

Väljan. Kuu hõbetas maad. Väinus kunnus kõinjal.
Et elipostille minna, piidin astuma üle rabaveere.
Säält läksingi unisena püssipaukude rajan.

Teeb kohtasin hobuse mahalastu luukere. Kuu-
valgusel helkisid selle hambad hõbedana päälüün.
Läksin kärmesti paukude suunan.

Järsku jäi kõin vait.

Ainult mo enda sammud samblan kahisesid.

Läksin ja jälle kohtasin hobuse luukere hirmu-
vate sulahõbedaste hammastega.

Pisikene vudus valdas mo, sest teadsin ühe hobuse
luukere sellen raba käänen.

Seisatin. Vaadin.

Väikusen lamas too luukere jäändriku kõrgema
männi kõrval. Reijutin sellen norskavat vallutatut
hobost.

Üns pisikest kuuil võis ta tappa.

Läksin taas, et jõuda otsusille elpostide äre-
sest.

Kuu xui sumas mo üle kalgin valgusen.

Samblan sahnises jalga.

Sis jälle liidsin end eer luukere männi kõrval.
Nüüd valdas mind hirm ja viha. Teadsin, et olin

teind ringi poole kilomeetrisen rabakäärn, kuid usku
ei võind oma eksimisse, sest niivõrd tundsin seda raba-
käärn: illoeden ja seisaten vähe läksin. et lahti saada
puttem vastinust luukerest.

Kuu, kui nõid, saatis oma valguse maa pääle-
falle osutin suurima õudusega luukere en.

Olin hämmastand sündivast, praagegi uskusin noi-
dusesse. Läksin poolhulluna pooljoonstes iga nõid ise
suunan luukerest. Tulin taas iganõid tagasi hirmu-
vate hammaste ette.

Väsinuna peatin, hingeldava ja ei millegiastki arusaam.
Istusin männi alla pärani silmil vahtiden helkivat
pääluud. Süda tagus hirmo ja viha pärast. Kuu sirises
samuti naerem kui luukeregi.

Ilõttin aga uitasin sündinu küsimuse ümber.
Siis uskusin nõidusesse luukere poolt. Luid sellegi pä-
rast kõik oli arusaamato.

Vahtisin juhmina mahalastu pääluud ja ribikon-
te kuuhoedain. Surmaelisen naeron naeratis nõid
läikivad hambad. Inna pidin mõtlema hobost enõist
norskavad ja vallatud jahundavad kuuli - ta surma.
Ja pidin mõtlema enise surma.

Ning meilegi ei tulnud nõidust, millen olin. Sa-

sin küüli end samblasse puu nägale ja korraka kah-
ju oli elost, millen olin veel noos.

Kuulatin ööd:

Soolind kusacil viiksus. Vainusen rändas kuu ja sä-
ravad tähed. Punde siluudid tunnused, ja mo süda tun-
sus.

Sis aga kargas aiju möödanend nõiduse linik -
Mõtted said tusasens raskens ja ripinmaks. Meelheit vi-
ha kallast südamesse. Surjana veadin leavat luuxi-
re. Poo tõmbas rusinasse. Anni: -

jutokõnini, kaugeid sammud.

Välguna otsisin silmiga ümbrusesse.

Näha mitte midagi.

Kuulaten sammud.

Püssi hooidsin harjonusin laske valmis, ots samnude
poole.

Oodin.

Kõvenevad sammud unustin nõiduse ja luuxere.

Sis tuli üks kogu männide vahelt. Kuu helkis täägil.

Teine, kolmas, neljas kogu - ahelin.

Võõraxeelsen kõnen tundsin vaenlase.

Mo püss välgatas. Kegi karjatas. Prantsatas
maha. Hoigas. Vainus silmapilgus. Püssilukkude

nõbin. Hüppavain lüüden paugud. Elline piiss sau-
gahtas lüüde pihta ei tea mitu korda. Sain aro, et
den hulga vingubate kuulide en ünsinda hädan. Kar-
gasin ja jooksin.

Nüüd sain rabakäärust välja. Kuulid mo ülepää
nütid surma taga. Ila ei mõeldni. muud, kui, et
saada oma meeste juure ja siis ühenkoon rohkem tap-
pa. ja sinna ma saangi. Nad olid ahelikun piissi-
nukid vinnan. Ning siis algas möll nütvatel sur-
ma järele kuulidel.

Alga pärast lahinaot nuupaistsen väinusen mõt-
lin surma ja nõidust, mis kunagi ennem oli hoidnud
mind oma üsan.

Neli luuletust.

A. R.

1. Suvi maal.

Päinsekulda

Sajab alla mulda.

Palju lõhnu, uimastavat vaikust,

Stagu siidi õrna paitust

Ule põski vab nerge tuul.

Valatuden nüüab õisi huul,

Mida kõnden põllur õhku.
Vaba kõigest nüüd ei mingit rõhku!
Üleval siristen
Saulu vilisten
kullussid hobedaid pillab alla
kõrre. Kõik rõõmud nüüd valla!

2. Eestlased.

Tuli idast käratses kari
Eestlasi

Loideid kohale. Tervitae meri.

Uut kodumaad

tervitid nad.

Tuli orjaga. Gardus südannen
legitses viiri.

Maha maeti

Eestlased.

Kaus kinni kaeti.

Pimedail sügisõil aga
peti sõjara. Tuli loitis
mõisate katusil.

Vabadus võitis

Eestlasil.

3. Üks mälestus.

Väike plina, valgejuukseline -

Mäletan mid õhtu tunde.

Mil, kui suudlesin sind väikse suunseli,

fatsid minnes hinge õnne tunde.

Mäletan naise allumist mu mõttele,
Õrna vastupanekut mu käte võtetelle.
Mäletan neid metsavahe kangeid rahu,
Hingest tahkejõu ja koige maie rahu.

Aja tõusel, sisemisest häälest hüütud,
Säksin sinna, kus on teine ilmamaar.
Hus muinasjutt su hingest süütust
Käänud maha ja need paberile rida paar.

Ria.

Õõ üle maa on valba musta
Jä langetand.

Õõ nelkud päikse
ilu Ria väikse
Uinutand.

Heid öösel süsni mööda tänavaid

Veel hulgar

Mul näer vaid kurgur.

Käes õine tund

Mind mingi sund

Veel käseb hukku mööda tänavaid.

Teil mäletan momente tollest õhtust,
Su käse, suud, su hinge õhkust.

Ma ühte tean:

Need mälestused pikani vean

Ma oma hingekotta jäädvalt sulgen,
Nii kaua, kunni ilma ümber hulgen.

Vaid tulin koju siis

Kui koidab hommik,

Ille hingeri särava löönd koidupuna.

Oh kura

sind ma jälle näen,

Su soovja pihtra oman näen!

x x

x

Kogu päevad hulguin inimeste riivis. Vana konnami-
nust hilja õhtuni teen nendega ühes koos tööd: loon varasid
tarvete rühkidesse. Õhtu, hämaral tulevalgil, tõstan raa-
matuid riivilt lauale, sirvin nende lehti ahnitsedes mõt-
teid, mida kuhjanud inimese aju. Olen imenud neid tosi-
matena, tunnen roidumust ja heidan voodi. Saman lahu-
tuna kõigest; vähest kuu valgus midagi ümbrusse.
Linnult mõtteist koormatud päa ja tundeist hell näre

on ärkoel. Näen und: Olen jällegi inimeste ringis. Ygalt
hoolt püüab mind see oleus. Use olen teda täis, mõtted asu-
vad temas ja tundev vahivad hirmuvalt sinna.

Kõik on seltsimehi, ei puudu na caenluse. Esimestega
saan hästi läbi, oleme kui inimeste selatid. On na
juhtumisi, mil oleme väinud ja prame sõda. Kuid siis
tuluvad päevad, et oleme hääd ja vestame sõbralikult
juttu.

Kõik oleme kogu, milles ei puudu midagi. Iga ün-
sira on sääl kuu, millel omajärgest kui na laenuid
ja unta töötatud. Igas peitub salapärasest, mis teisele
arusaamatu, selitamatu; tema hinge jääb koht, kuhu
ei pääse liigi seltsimehe sõprus ega mõistuse kaval nä-
si. Igas on midagi, mis ei rahutu: teda põletab abso-
luudi aini.

Kui mitmel sest kogust on seatasama mida tuiselgi.
Kõik mõtlewad, maitsuvad ja kannatavad. Kuid missu-
gune vahe nende mõtete ulatuses ja nõtkuses, maits-
miste kvaliteedis kui na kvantiteedis. Kuidas kannat-
ab üks, kuidas teine?

Ühed on vahvad, ei kaota raskustes ega tanistustes.
Tuvad oluse ainult enda järle: on võitjaid ja ei paku
and es. Teised selle vastu. — täis abandlennust, väinud

ainult varvastel ega usu kandagi pörandale lasta. Ühtedele on võoras hirm ja kartus, nende julgus on voo-
rus mehisesele ja kannatusesele; teistele on see häbi ja
jälkus. Ühed põlgavad neid, kes üalgi ei kaitse, kes on
kannatlikud ja lepivad igaga mis sünnib. Teised maks-
vad kurja häaga ja loevad kõini, kes teisiti teevad, või-
muahmitsijateks, egoisteks ja inimsoo parasiteks. Kolman-
dad ütlevad: nii on orjad.

Keegi arvab: häa on see, mis suurendab võimu tun-
net, võimu ennast inimeses ning õnn on ainult siis,
kui võim kasvab ja vastupanek muredu (Nietzsche).
Kuid mida ütleb teine? Mitte see ei ole õnnelik, kellele
ohvrid tuuakse, vaid see kes seda toob; kes suudab häa
olla, kannatahes (Maeterlinck).

Ühtedele on armastus nende aau. Teiste armastuse
toiduks on viletsus ja häda. Kolmandad ei leia scalt
midagi ja näivad tust üle kui tuulest kantud tolmu.
Kuid millest haarata ja kellele järele anda? Kus al-
gan võitlust ja missugusel piiril lõpetan.

Otsatu võitlus ja alalõpmata kaalumine. Üpün
küsimustesse, millise mässivad suruute mõtted ja ela-
vate teud. Rühelen reis igavikuini! Pää kuljil täis
kopatanud teadusi ja silme ees sisab mõtete rägastik,

nus taga küsimuste read.

Nii näen omi arkipäevsid ümbritsejaid ja viirulen
ise. A. R.

Jaaniöö.

Haunis on elu! Haunis on nooruse õhkuvad uned!
Ilus, jah ilus on noorus! Noorus on otsimine, on unenä-
gu!

Forma sa, inimene, loodusetempli, et säält rahu võiksid
leida oma hingele. Unista säält ja ole õnnelik, sest ei ole mür-
ni, mis su hinge roojastaks. Säält räägib sulle iga puu ja pöö-
sas õnnest, säält heljuvad tantsivad muruude tütreid su ümber,
kelle südamed puhtad kui kuld, kes ei salli petust.

Täna on jaaniöhtu. Sel öhtul valitseb looduses isäralik
elu. Täna öösel otsel sõnajalg... Nopi sa õnneviisi et saak-
sid õnnelikuks!

Ja minagi igatsen sinna, kus minu õnneviis otsel, sin-
na järve keskel olevale saarele, kus tuluke vilgub...

Olin järveni jõudnud mille keskel mustaboksi saar. Ainult
kutsus tuluke vilgub säält vastu. Sinna tahan ma jõuda ja
jõuangi, sest ta ei ole ju kaugel; on ainult väike väike ajas
ja kauguses. Paat ootab kaldal. Sõuan üle järve, astun saa-
rele. Tuluke on kustunud. Oli see siis viirastus või unenä-
gu? Istun kannule ja mõtlen, et elu isegi on viirastus ja
unenägu.

Kuulen kandle mängu tasast kõla. Oles nagu istuks
kanneldal mu kõrval ja mängis. Meeldivalt ja nõiduslikult
mõjub see minusse. Kehas on rammestus. Silmad vajuvad, ma
unnen.

Näen unes, kuis jälle põleb saarel tulune. Tule ääres istub
vanataat ja mängib kannelt. Tema ümber tantsivad lõbut-
sedes muruvidetütred. Nagu loorina mööduvad nad minust.
Seian rinnalt sõnajala õie. Näen uut ilma, kuulen sala-
pärast sümbooliat. Minu tähelepanu kõidab allin, mis sala-
duslikult nitiseb. Ja sinna allikale ilmub mu ihaldet õnn-
õie looja, muruvidetütar, vihtlema ja suplema.

Thar ja magus oli lasta kuu kirkas supelda tema valget
keha, noori rindu ning paljaid käsivarsi.

Ma armastan seda loomuliku looduse ilubust, seda ma-
gusat ja õrna muruvidetütart, tema punaste naarmate huul-
te ning valge kaelaga, mis jooknustab.

Ma jooksen talle järele, et suudelda neid käsa, neid kul-
lavarva juukseid. Siis, oh häda, ta jookseb mu eest, naerdes.
Surmani väsinud jookstust langen hingelbades puu najal-
le. Nüüd ilmub ta jälle nutsudes põõsa tagant, hüpleb
kui hiro puude vahel. Kogun viimse jõu, et teda kinni püü-
da, kuid naerusuine, pien naine ei põgenegi enam, vaid
jääb minu ette seisma, punased huuled avat, ning käed
mulle vastu sirutat. Nüüd ei mõelnud ma enam midagi

tundsin ainult rogu oma kehaga armastuse magusat lei-
ni. Sirutin oma käed taile vastu ja uppusin ta usuloo-
risse.

Korraga ärkan ja liian ennast kannul istuvalt.

Kõidupuna oli muruistõlke võimude valda tagasi kut-
sunud ja mina omist unistustest saadet lamasin varsti
õhtul tuppa toodud kasvade varjus voodis. V.V.

Aatomijõu kasutamine.

A. Sinner.

Aatomistlike ilmavaate järele seisab materia väikestest
aatomitest koos. Et neis aatomites põhyatu suur energia taga-
vara peitub, tuli radioaktiivsete ainete leidmisega ilmsiks.

Röntgeni kiirte ülesleidmine 1895 a. aratas teadlaste kes-
kel suurt huvi. Katsuti uusi teid nende kiirte saamiseks
leida. Aasta hiljem 1896 leidis prantsuse füüsik H. Becquerel,
et uraansoolad vahetpidamata kiiri välja saavad, mis
päravaheldi plate päale mõjuvad, õhku ioniseerivad ja mõ-
ne ainete fluorestsentsi sünnitavad. Uraansooli - piigiärtsi
ehk uraniiti uurides leidis Curie, et uraniit koos 50% uraa-
ni, on palju aktiivsem kui puhas metall uraan ise. Sel
põhjusel oletas abielupaar Curie'd, et uraniidist peab lei-
duma väga aktiivne aine, mis hiljem radiumina tatta-
vaks sai. Radium saadetakse α ja β kiiri välja, α kiired

on positiivse elektrilise laenguga kiirgusega aatomid, mis kurni 10 valguse kiirusega ulatab. Aines positiivse laengu ära, muutuvad nad heeliumi aatomiteks. β kiired on negatiivse elektrilise laenguga elektroonid, peaaegu samasuure kiirusega, kui valguskiirgus.

Kõik raadiumpräparaadid kiirgavad pimeduses. Sa kiirte mõjul hakkavad mitmed ained fluorestseerima, helkima nagu baariumplatiintsüaniid, teemandid, rubiinid jne. Fluoretsentsi tõttu võib paljusid eht kalliskivide järeltuntuist ära tunda, mis raadiumkiirte mõjul ei kiirga. Klaas värvub raadiumkiirte mõjul violetiks, kuna ta pikema aja jooksul isegi mustaks läheb. Samuti muutuvad mitmed mineraalid nagu safiirid, opaalid jt. radioaktiivsete kiirte mõjul teisevärviliseks. Mineraalide värvi muutumise tõttu on tekkinud arvamine, et looduses leiduvad mitmevärvilised, ühtlasi keemilise koostisuga mineraalid on radioaktiivsuse tagajärg.

Radioaktiivsed kiired osoniseerivad õhku, modifitseerivad kollase fosfori punaseks, mis mürgitu on; reageerivad veega, lahutades vees vesinikülihapendiks ja vesinikuks: $2H_2O = H_2O_2 + H_2$; kiirendavad kristalliseerumist mida puhta vedela värvoli juures võib tähete panna.

Suurt tähelepanu tuleb pöörata raadiumi arstiteaduses.

Alguises, kui raadiumi omadused tundmatud olid, said mitmed ta uurijad valusad, raskelt parandatavad haavad. Nii juhtus Becquereliga, kes kinnises kapslis raadiumi vasti taskus kandis.

Mõne aja pärast leidis ta rinna kohal pikaltbaselt paraneva põletushaava. Hõõrd meresigadega, hiirtega jne. näitasid et raadiumi neid liikinise ajaga vigastab, ja tihti isegi surmab.

Raadiumi leidub ka termisvee allikates nagu Baden-Badenis, Veisbadenis ja mujal. Et harilikul allikvee koosseisus leiduvad ained teroviks tegavat mõju ei avalda seda võib seletada sellega et neis raadiumi ei leidu. Isäranis häid tagajärke on raadiumiga arstimisel jooksja, ischiase ja teiste haiguste juures saavutatud. Põhjuseks on see asjaolu, et raadiumikiired bakteriate kasvamist takistavad ja isegi surmavat mõju nende pääle avaldavad.

Taimedel parivad radioaktiivsed kiired suurel määral mõjudes kasvamise sisema ja kaotavad selle idanemisvõime, kuna vahetel moodul nad taime kasvu pääle hästi mõjuvad.

On tähele pandud, et raadiumpräparaatide ümbruskond mõne kraadi võrra soojem on, kui lähedal sisjäd asjad. Nii kiirgab üks gramm raadiumi lagunemisel ühe tunni

jooksul umbes 130 kalooriat soojust välja. Kui ühe grammi raadiumsoola umbes 5000 aastase lagunemise kestusel tekkinud soojus välja arvata, siis saame energia hulga, millega 10 miljoni liitrit vett 0°ist keema võib ajada.

Raadiumi saamine on väga suurte kuludega ühenduses. Nii kulub 10 tonni joachimstali uraniidi artsi ühe grammi raadiumi saamiseks, mille juures töötatakse kuni seitse kuud. Suuremad raadiumi leiukohad on Böömimaal Joachimstalis, Prantsusmaal, P. Ameerika Ühisriikides Colorado kõrbes, Madagaskari ja Luyoni saartel jne. Ameerikas on ilmasõjast saadik raadiumi tootmistoon kõige suuremale järjele tõusnud, nii et ta praeguse raadiumi üldtootangust valmistab, mis üle 20 gr. aastas ulatab. Üldse ulatab ilmas puhta raadiumi tagavara matuke üle 150 grammi. Siis ei ole ka ime, kui üks gramm raadiumi 500.000 kuldmarka (Saksa) maksab.

Praeguse energetilise ilmavaadete järele ei ole mitte ainult raadiumi, uraani ja toriumi aatomid radioaktiivsed, vaid ka kõik teiste elementide aatomid; ehk need varjatud kujul. Kui oleks võimalik neil aatomil lõhnedada, mis raadiumi juures iseenest sünnib, siis saaksid ka nad radioaktiivseteks. Energia, mis sealjuures vabaneks, oleks palju suurem, kui ühegi aatomi keemilise reaktsiooni ehk põlemise juures saadud energia hulk. Ühest kilogram-

mist kivisöest saadakse niid ainult 7000 soojusüksust, kuna suurem osa energiat jääb süsiniku ja hapniku ühinemise, nõnda nimetatud põlemise tõttu kättesaamatuks. Kui süsiniku aatomist kõik energia kätte saadaks, siis võiks 50.000 hobusejuline oksaanlaev ühe kilogrammi sütega kümme aastat ilma jätamata sõita.

Praegusel ajal kasutatakse neil juba väikene osa aatom-energiast. Kii tarvitatakse raadiomüüri arstiteaduses ja keitel aladel. Võgvalt metallilt lendlevaid elektroone rakendatakse traadita telegrafi ja telefoni teenistusse. Kiudse kasutamine on liig väike. Oli aeg, mil peeti näituskesinimese õhus lendamist võimatuks, kuid mis niid igapäevaks nähtusena on saanud. Loodame et tulevikus suudab tehnikas kõik aatomeenergia ära kasutada, mille abil võime masinaid kiita, süüa neeta ja eluruumi soendada.

Õhtu E. N. K. S. T. K. vii klassile.

Sõltuades jooksust kesk porist uulitsat jüuan koolini. Linse avamisel silman rea õpilasi valgete, veel trünnimisest soojade kraadega. Need on õhtu välimuse loojad.

Ma astun sest reastinust piidehoiu ruumi. Nurgas

silman daame ootajaid kavaleere. Alumisel trepi astmel
küürutab keegi päu kuuse okstese maetud, pomisees
onnastale kesalille nõiduvaid sõnu.

Pois, vaata ette, ära mängi põhjamaa juuga! Korido-
ri pimedamas nurgas õngitseb keegi tasku puugli ees mi-
dagi nurgu alt, teine tema kõrvast pühkib pori tilka püksi
säärtelt, kordab hiljem sedasama saabaste juures ja rutab
kraami alla väsa pesoma. Paar härrat, kes ennast pühas-
tanud, jalutavad val julgustamiseks alumisel korral, sili-
tades siis juukseid lähivad üks teise järel trepist üles.

Saalis mängib klaver pas-be-quatree'd. Kavaleerid
tantsitavad võoraid, kuid suuremale hulgale ei meeldi
alyses tants. On küsimuste ja vastuste ajajärk, valitseb
võlar meeleolu. Mõni seab mõtteid vestvamale kõnele, ot-
sib lauseid ja kogeleb enam kui palju. Teine, kes juba
rääkis koolidest, põimides igapäevseid juhtumisi, kaotab
äkki sisse ja algab jälle küsimustega. Onnaks päästab
neid klaver. Välsi ringes liigeldes üle ruudulise tahvelpõ-
randa suudavad nad end koguda ja rahustada.

Kõhmoerand tunni hiliansjääminga on võorad kõik
kohal. Pingeid täituvad uudishimuliste nägudega.

Õimenna paistab silma, et võorad on hoidunud val-
gest pidukladist. Puuduvad küüsti kriidised jalad ja pit-
sert niretavad pluused. Saal on kirju mitmevärvilistest

riietest ja saapad on puhtad ningade „poudre”st. Kõik
kõdune ja lihtne; ei ole kärskitud, koketierivad liigu-
tusi, mida näeb harilikel pidudel valgeks muualis, ei ole
loikavaid kontraste ega silmapaistvat õnne ahnust.

Seltskond jaguneb mitmesugustesse kreppeisse. Salk
noorimehi sisab saali ühes, lahkuvad süütl vahete vahel, ko-
ridorid, asitades poisimeeste klubi. Kui jalutamise igavaks
läheb tulevad nad saali, istuvad sin kuni teinidni; mõnikord
ka tantsivad, nõidates oma julgust ja oskust, kuid nende
ühesastumises peitub inka midagi niisugust, mis päätkvaa-
kajas häbi või naeru esile viitavad. Kogu liikumises on
kanged, midagi uuest ülikonnast nagu ükski liig suur ehk
ümber pöördus. Igal sammul vaatlevad teisi, hoiavad nen-
de liigutustest raubelt kinni, piüdes järrelaimata, satuvad
naeruväärsusse, jäävad kohmetuks punastades üleni. Teine
kord tahkes tunda oma saamatust ning katta häbi on
ahoisarnaselt viisanad, kummardades iga kümne sõna
järele.

Teised herrad meelilegi xgamiini istuvad pinnel. Rää-
givad koolioludest, õpetajatest ning hääl juhtumisel noor-
soo liikumisest. Nad vanetavad isikesis kellegilt kaasa-
toodud kaarke mitmesuguste küsimust; ja mõtetega. Algukses

ei ole kaardidel ebu, sest kardetakse ülesloetud rüsimusi ehk mõtteid võõrale esitleta, kuid peagi paraneb asi ja osad rüsimuste otsija aitab vastata mõnigi kord piinlikkusse seiskorda. See mõtleb nende lausete tõdikkust, mil see paistab saladusena, kus palju armastuse ja rabeuse paalu. Ja võrdleb neid ruskete silmaga, mis pörandate küllivad!

Milline mõtete nergus ja tegude loigus valitses valges ruumikas saalis. Kui palju üigutusi nõovaltoivas ruumis, mõned sihikindlad teinud ainult mõtete vahetamiseks. Kõige noorhärja jookseb eba tagasi kitsal koridoril, ajab õpilasi saali, näitab vabadele kavaleridele daamisiid: juhatab noogu pidulist naime, rabeas siis praokile avatud ukse raudu klassituppa. Temale järgneb valge kaalpätega naisterahvas, näeb raudes suure pajuvitses punitud korvi. „See on vist kohvi ruum“ sõnab priske punapõseline võõras nõovaltoijale. „Jah, see ta vist on“ venitab teine. Ta suhu tõuseb magusat mahla, ta neelatab.

Palutakse kellauda. Kõik tõusevad istmilt. Ja jälle rüselamine uksele, mida näed iga päev samas ruumis, tundub kui ei saanski kool ilma silleta!

Sigine me ruumile, mis täidetud laudadest ja toolist. Gümnaasium on näetud talle ja vaase korruga, vaevalt näidab kuhugi vahetu su lõtsisõrmeline väsi.

koome vihe liiget, pool tundi enne sissevalatud teed. On hästi õnnestunud, sest liigi pigistatud istujatel on sellega vahem tasmurati tarvitamist. Nõudis jii lauas oleis usumiset pingutust nii härradelt kui jrcililit. Kiudas ütuda sun, kiudas võtta nooki, kas luikaga või ilma, kas ainult pannauda või vahest ka süüa? Kõik see nõudis harjumust ja tahulikknu emissioalitsust pannaudalt kui ka vastuvõtjalt, olguigi et osad vahitusid.

Sauas on märgata elavust, räägitakse rõõvasti, naeritakse ja peetakse lauaõnnesid.

Päiale õpitakse näin teeruumis ka õpetajaid, noõndunud niianurmelise laua ümber, pedagoogi- listes nägudes. Nad räägivad poliitikat, päevaküsi- mustest ning naeravad kasa. Üks niist on eralda- tud, v. kudes õpitakse kuskel. Tema kerge olek sulab ümbrusega ühte ja naeritav nägu peolab igale pi- dulist meeleolu, loob tujui, mis eksib ülledes nähes ilusat und kivistiku kaibal — on noor.

Kui ühjad rüüstad õõnust heli annavad ja võimas- ke noõnide lõpetamisega igavus tuleb, jääb üle ainult lahkuda sest ruumist, mida kaitnud sajahingeline no- gu paari tunni kestusel. Inimesed kuhjavad saali.

Itäni näisub tankside, kuid värsib ja tuleb seinäärsele pingile.

Tehtakse ringmänge. Kujunivad varsti paarid, kes lahkuvad saalist koridori ja hiljem kiertuuni. Otsitakse üksildust, sest kuhkasi.

Kell on üksteist ja päältvaataja õpetaja kuulutab lõppu. Kõik koonduvad haiglaselt saali üksie, näib kui ei tahetaks lahkuda, midagi jääks nagu pooleni. Seal eraldub võõrastest sirge preili, võtab harilikku nõne positsiooni, üht jalga ette sirutades ja käia seljale pannes, ning tänaval rahulik-tasasel toonil vastavõtjaid kõige häa ja ilusa eest.

Female vaevavad kavalerid lauldes.

Saal jääb tühiaks ja varsti tantsivad temas õovaimud kollasel kuivalõel. Nad veevavad hundiratast libedal põrandal ja lähevad nukkupalli higises õhus.

Teinud aga lahkuvad naardes ja valetades. Ühed lähevad kodu ning vigavad; teisi saadetakse ning nad heitlevad surmaga.

A. R.

Kroonika

T. R. O. Ühingu tegevus aruanne 1922 a. I poolal.
Ühingu töötas sel poolaastal kümme ringiga, mille tege

uus üksikult olemis järgmine.

1. Kursuseeringis peti seitse referaati mitmesugus-
test kirjastust käsitlevatest ainetest. Siinmuid oli 18. Töö ra-
huldas.

2. Humanitaaring. Siinmuid võtsid referaatidest, mida
peti kaks: "Kõhklus" h-ra Verinui ja "Napoleon kui isin"
6. Saue poolt, korralduslikult osa. Väitlus koosolekuid kor-
raldati kaks: "Proletaarne etika" - O. Kotsari ja "Suge-
misest ning haridusest" pr. Ollase poolt. Siinmuid oli 31.

3. Näitering töötas korralduslikult Vanemuise näitleja
h-ra Viismanni juhatusel. Ühes peti 15 teoreetilist ja
25 prakt. harjutust. Näidenditest on õpitud: Ommeliku
unumaagu, Soots ja Komisjoni äris, milledest esimene
Ühingu Ohtul ette kantud.

4. Keemiaering töötas 11 liikmega. Peti kaks refe-
raat - koosolekut aine üle "Radioaktiivsed elemendid".
Praktilisi töid ei saadud ette võtta, sest et laboratoorium
korras ei olnud.

Kevadel kavatatakse ring loius osavõttust.

5. Matemaatikaeringil oli 14 liiget. Peti 16 harjutusmäär-
gu, millest arv võrreldes väike. Kevadel korraldati üle-
kooliline maleturniir.

6. Sportiring. Talve jooksupeti iga nädal 4 har-

jutust, kaas võimlemises ja kaas mängudes, kokku
umbes 100 harjutust. Koosel korraldas ringi kolivaha-
lise volley- palli võistlusid, millest olavalt osa võeti.
jalgpalli harjutusi peeti hilise koode tõttu vähe.

7. Suoduslooring töötas 13 liikmega. Peeti 3 referaa-
ti ja 1 väikelus-koosolek. Tääle selle korraldati 3 eks-
kursiooni. Osavõtmine üldiselt leige isäraxis vanimates
klassides.

8. Geograafiaring. Poolaasta jooksul peeti 4 referaati.
Töö kannatas osavõtjate puudusest.

9. Muusikaring tegutses laulukoori ja kakunordse
kvartettina. Harjutusi oli 23. Muu laule on õpitud 7.
mis ette kanti Muusimaa päeva puhul, kooli pool ja Ühin-
gu õhtul.

10. Jüüsisika- Matemaatikaringis oli küll 25 liiget,
kuud referaadile „Sind maailma ruumi“ ilmus neist kõi-
gist 3. Kõin kavatsused juhatusse poolt jäid õhku pipru-
ma.

Tääle ringe kuulus Ühinguale veel Kooperatiiv, mis
töötas hästi osava juhatusse tõttu. Läbi müüdi kaup
454, 5 marga väärtuses.

Veel andis Ühingu ajakirja „Oma“ kaas korda välja,
mis samuti hoolsa toimekuse mõjul võimaldatud sai.

K. S.

„Soit“

On ilmunud \bar{V}^a klassi oppurite häälekandja esimene number. Tahab olla kirjanduse - kunsti kuurijaks. Palju võidus, kuid lehitsedes sisse, ei leia midagi mis rahuldaks. Sisse on nõrk, väljendus samuti. Parim töödest on Ginari „Kvööbõhtu nägemused.“

A. K.

Toimetlus: A. Kärsten VIII xl., Ab. Kauts VII xl. ja A. Ratt VIII xl.

Väljaandja: Tartu Realkooli Oppurite Ühing.

Liigatööde paljunolus büroo „Velox.“ / Kiritai t. 3./

